

Türkiyenin Su ve Toprak Kaynakları Geliştirilmesi ile ilgili Mühim Problemleri ve Teklif Edilen Hal Tarzları

ÖZET : Türkiye nüfusu son 10 sene zarfında 7 milyon artmıştır. 1955-60 seneleri arasında binde 29,3 gibi çok yüksek bir değere ulaşmış bulunan nüfus artışı, gelecek senelerde normal bir seviyede devam etse dahi Türkiye nüfusu 1970 de 37 milyon, 1980 de ise 45 milyon seviyesine ulaşacaktır. (1)

Mevcut 30 milyon civarındaki nüfusunun asgari seviyedeki ihtiyaçlarını karşılamadaki büyük problemlerine ilâveten, böylesine süratli bir nüfus artışının ihtiyaçlarını karşılama mecburiyeti, bugünün Türkiye'sini bir beka davası ile karşı karşıya getirmiştir. Bu memleket, artık gıdasının bir kısmını devamlı olarak ithal zaruret ve mecburiyetindedir. Gıda ithal edilmediği zamanlarda bile daimi olarak açık veren dış ticaretin bundan böyle daha büyük ölçülerde açık vereceği, binnetice halen yüksek değerlere ulaşmış bulunan dış borçların faizleri ile birlik-te teraküm edeceği muhakkaktır.

Çok şayanı şükran bir husus, Türkiye'nin bugün, bir çıkmaz manzarası arzeden, bu durumdan kurtulabilmek için gerekli imkânlarla sahip oluşudur. Maharetle tanzim ve cesaretle tatbik edilecek bir yatırım programı sayesinde bu ülkenin halen atıl, veya cüz'i şekilde faydalanılan, tabii kaynaklarının geliştirilmesi kabildir. Böyle bir geliştirme sayesinde Türkiye'nin 20-25 sene zarfında halihazır nüfusunun iki misline ulaşacak bir nüfus için bugünkünün çok üstünde bir hayat seviyesi tesis ve idamesi mümkün görülmektedir.

Memleket kaynaklarından daha uygun şekillerde faydalanma suretile topyekün bir kalkınmayı istihdaf eden çeşitli çalışmalar bu vakiya sarıh olarak ortaya koymaktadır. (2,3,4,5)

Gene aynı çalışmaların ortaya koymuş oldukları daha mühim bir husus da, memleketin böyle bir kalkınma hamlesine, su ve toprak kaynaklarının işgal ettiği hayatı mevkidir.

Türkiye coğrafyasının hususi-

Yazan :

Korkut ÖZAL

(Yardımcı Profesör O.D.T.Ü.)

○

yetleri, bu memleketin kalkınmasına hizmet edecek vüs'at ve mahiyetteki her türlü iktisadi ve sosyal faaliyeti su ve toprak kaynaklarının geliştirmesine bağlamaktadır.

Bu bakımdan mes'ut ve müreffeh bir Türkiye idealinin tahakkuku ancak su ve toprak kaynakları geliştirilmesinin müsbet bir hal şekline bağlanması suretile mümkün olabilecektir.

Diğer sahalardaki paralel çalışmalarla mütevazın bir şekilde yürütülecek bir su ve toprak kaynakları geliştirilmesi faaliyetinin bu memleketin halen dev problemleri olarak mütalâa edilen gıda, enerji, orman, sanayi, tediye muvazenesi ve nüfus hareketleri gibi meselelerinin yapıcı istikametlerde hallinde büyük hissesi olacağı muhakkaktır.

Ne varki, su ve toprak kaynakları geliştirilmesi diye isimlendirilen çalışmalar aslında çeşitli karakterdeki pek çok faaliyetin bir arada ve muvazeneli bir şekilde yürütülmesini gerektiren ve karışık pek çok problem ihtiva eden bir faaliyetler manzumesidir. Memleketimizde bu sahada bugüne kadar yapılmış çalışmaların analizi, başarılı bir tabikata yönelebilmesi için radikal mahiyette tedbirlere ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir.

Bu yazıda, Türkiye'nin su ve toprak kaynaklarında halihazırdaki durumu ve problemleri incelenmekte ve müstakbel çalışmaların başa-

rısı için alınması gereken tedbirlerin bir münakaşası yapılmaktadır.

I. GİRİŞ :

Türkiye'nin su ve toprak kaynaklarındaki halihazır durumunu tetkik edebilmek için önce tabii kaynakların faydalanma şekil ve miktarlarıyla, mevcut ekonomik ve sosyal bünyenin kısaca bilinmesi icabetmektedir.

A. KAYNAKLAR : Bu yazımızda, kaynak kelimesi ile mevcut, yahut yakın bir gelecekte mevcut olacak, teknik imkânlarla ekonomik olarak faydalanılabilecek yerüstü ve yeraltı servetleri kastedilmektedir.

a — TOPRAK KAYNAKLARI : Türkiye topraklarının halihazır kullanma durumları Tablo 1 de görülmektedir.

**TABLO : 1
TÜRKİYE TOPRAKLARI**

Kullanılma şekli	Sahası Milyon (ha)	Toplam sahaya nisbeti %
Orman	10.2	13.1
Bağ, bahçe	1.2	1.6
Çayır mer'a	28.6	36.8
Ziraat arazisi	24.3	31.3
Göller	8	1.0
Verimsiz arazi	12.6	16.2
TOPLAM	77.7	100.0

Bu tablodaki unsurların durumuna bakacak olursak :

1. Ormanlar : 10,2 milyon hektarlık ormanlarımızın saha ve istihsal durumları Tablo 2 de görülmektedir. (2,6)

Tablodan görüleceği üzere halen koru ormanlarımızın kapasitelerinin 1/4 ünden bile istifade edilmemekte-

TABLO : 2 TÜRKİYE ORMANLARI

	SAHASI Nisbeti		Muhafazakâr bir tahminle yıllık teces.	Hali hazır amejmana göre istihsal kap.	1959 yılı istihsalı
	10 ^h	%	10 ^m	10 ^m	10 ^m
Normal koru	2,2	21	8.8	1.6	1.8
Bozuk koru	2,8	27	1.4		
Normal baltalık	1.6	15	5.1	4.8	12.2
Bozuk baltalık	3.6	37	1.2		
TOPLAM	10.2	100	16.5	6.4	14.0

dir. Buna mukabil baltalık ormanlar-
da ise kapasite üstü bir kullanma
vardır. Ormanların % 64'ü bozuk
evsiftir. Orman yangınları ile se-
nede 39.000 ha. bir orman kaybol-
maktadır. USA'nın 1/6 sı seviyesin-
de olan bu değer seneler boyunca
teraküm etmiş, buna bozuk orman
sahaları da inzimam edince, orman-
larımızın tamamen ıslahı için 3,75
milyon hektarlık bir sahada ağaçla-
ma yapılması zarureti ortaya çık-
mıştır. Halen yılda 20.000 ha. bir
saha ağaçlanmaktadır ki bunun en
az 100.000 ha.'ya çıkarılması zaruri
ve mümkündür. Ormana yakın veya
içinde meskûn 20.000 köy ve ma-
halledede 7-9 milyon insan ve 16-17
milyon baş otlak hayvanı bulun-
maktadır. Orman kaynaklarımızın
tatminkâr bir şekilde işletilebilmesi
için, ulaşım imkânlarının geliştiril-
mesi, istihsalin artırılması, orman
köylerince yapılan zararın azaltıl-
ması, yangın ve haserelere karşı
koruma, ormanlama faaliyetlerimizin
arttırılması ve orman otlatmasının
kontrolü meselelerinin halli zaruri
görülmektedir. (6)

2. Çayır ve Mer'alar (7) : Çayır
ve mer'aya tahsis edilen arazi tarla
ziraatı lehine devamlı olarak azal-
ılmakta, buna mukabil otlak hay-
vanları sayısı da artmaktadır. 1948
de 38,3 milyon ha. olan mer'a arazisi
1961 de 28,6 milyona inmiş, buna
mukabil otlak hayvanları ise 55 mil-
yondan 76 milyona yükselmiştir.
Mevcut iklim şartlarında bu sahanın
76 milyon hayvanın normal seviye-
deki ihtiyaçlarını karşılaması im-
kânsız, dolayısıyla hayvan başına et
verimleri çok düşüktür. Mevcut mer'-
alar ve bozuk orman arazisinden
faydalanılarak yılda istihsal edilen
436.000.000 kg etin, uygun iklim
şartlarında ve sulu, 1 milyon ha. a-
raziden sağlanması kabildir (8) Kont-
rollu otlatma, karışık ekim, yem sa-
nayii, amenajman, mütadele, mer'a-
ların iyi kullanılması hayati ö-
nemi haiz problemlerdir.

3. Ziraat Arazisi : Yapılan e-
tütler Türkiye'nin ziraata elverişli
arazisinin 16 milyon ha.'ı aşmadığını
göstermektedir. (8) Buna mukabil,
halen 24,3 milyon ha. arazide ziraat
yapılmaktadır. Çok meyilli arazile-

rin ziraata açılmış bulunması, şid-
detli bir erozyona sebebiyet vermiş
olup bu sahanın tekrar mer'a haline
ifragı zaruri görülmektedir. 2,4) Zi-
raata elverişli olan sahalarda ise
asırlardır herhangi bir gübreleme
yapılmadan devam edegelen ziraat
ve otlatma toprağın azot, fosfor ve
potas gibi, hayati önemdeki eleman-
larını tüketmiş ve dekar başına ge-
lirler çok düşmüştür. Hektar başına
ortalama 905 kg olan Türkiye buğ-
day istihsalinin, ha başına 2130 kg
olan Fransa veya 3000 kg olan Hol-
landa istihsalı ile mukayesesi bu hu-
susa işaret etmektedir. Gübreleme
yanında, iyi tohumluklar, ziraî mü-
cadele, makinalaşma ve fenni toprak
işlenmesi, ziraî krediler, ziraî öğ-
retim, erozyon kontrolü, ziraat sa-
hasının önemli problemleri olarak
görülmektedir.

Bütün bunların üstünde ise ge-
rek ha başına ziraî gelirin arttırıl-
ması gerekse iktisadî ehemmiyeti
haiz mahsullerin ziraatının yapıla-
bilmesi ancak sulama sayesinde
mümkün olmaktadır.

4. Bağ ve Bahçe (9) : 1958 de 1,2
milyon hektarlık arazide 1 milyar
civarında ağaç ve bağdan elde edilen
istihsal memleket nüfusu başına 70
kg bir istihlak imkânı sağladığı gibi
76 milyon TL. kıymetinde de ihracat
temin etmiştir. Ziraat sahası için
zikredilen hususların hemen hepsi bu
saha için de varittir. İhracatımızın
% 23 ünü teşkil eden kuru ve yaş
meyveciliğimizin önemli problemleri,
ambalajlama ve soğuk depolama,
standardizasyon, pazarlama, fiyat
politikası ve ıslah edilmiş mahsul-
lerdir.

5. Verimsiz Arazi : Verimsiz o-
larak görülen arazinin takriben 800.
000 ha kısmı, yüksek taban suyu,
tuzluluk veya alkalilik dolayısıyla
ziraata açılmayan sahalardır.

Bu sahanın hemen hemen tama-
mının ekonomik sınırlar dahilinde
ıslah edilebilecekleri tesbit edilmiş-
tir.

b — SU KAYNAKLARI : Top-
rak kaynaklarının tamamının, kifa-
yetsiz de olsa, kullanılmasına muka-
bil su kaynaklarında geniş bir po-
tansiyelin atıl olarak beklediği gö-
rölmektedir.

1. Sulama : Türkiye'de halen
sulamaya elverişli, 4 milyon hek-
tar bir saha bulunmaktadır. (8) Ö-
zel toprak muhafaza metodları ve
yağmurlama usulü sulama ile bu sa-
hanın 5 milyona çıkarılabilmesi de
mümkündür. Buna mukabil halen
devlet ve özel teşebbüsler eliyle su-
lamaya açılmış tahminen 600 - 800
bin ha (10, 11) saha olup bunun da
her sene, muhtelif sebeplerden dolayı,
ancak %45-50 sı sulanaölmektedir.
Özet olarak halen sulamaya elverişli
arazinin ancak % 10 unda kifayetsiz
olarak sulama yapılabilmektedir. Su-
lama developmanındaki problemler
ileride daha detaylı olarak incelenen-
cektir.

2. Enerji (12) : Akarsularımız-
dan istihsal edilebilecek toplam po-
tansiyel enerji bir hesaba göre 537
milyar kwh olarak tahmin edilmiş
olup bunun 90 milyarlık kısmının
bugünün kriterleri ile ekonomik ola-
rak geliştirilmesi mümkün göröl-
mektedir. 1960 yılı sonu itibarıyla hid-
rolik enerji üretimini ise sadece 1
milyar kwh olup bu da toplam Tür-
kiye üretiminin % 35,5 ini teşkil et-
mektedir. Halen memleket nüfusunun
ancak % 30'u elektrik enerjisinden
faydalanmaktadır. Köylerin hemen
tamamı ise elektrik enerjisinden
mahrumdur.

3. Taşkın : Memleketin halen
taşkın tehlikesine maruz sahaları-
nın 800.000 ha civarında olduğu tah-
min edilmektedir. (13) Taşkınların
zararları ise can ve mal bakımından
yüksek değerlere ulaşmaktadır. DSİ
ce yapılmış olan taşkın etüdlerine
göre 1955-1959 yılları arasında, tes-
bit edilebilen, taşkın zararlarının bi-
lânçosu şudur: 400.000 ha arazi taş-
kına uğramış olup bunun 240.000
ha sı zarar görmüştür. Ölen hayvan
sayısı 10.000 civarındadır. Cari fi-
yatlarla zarar 147 milyon TL. ye u-
laşmış ve 298 vatandaş bu taşkın-
larda hayatlarını kaybetmiştir. (14)

4. İçme Suyu Durumu : Türki-
ye'de 1958 yılı sonunda 971 adet
belediye ve 60772 adet köy veya ma-
hale mevcut. 1958 yılında 410
belediyenin içme suyu mevzuu ele
alınmış veya ikmal edilmiş bulun-
yordu. (15) 60772 köy ve mahalleden
ise 24586 sı sıhhi karakterde bir

ıçme suyu tesisinden mahrum bulunmakta idiler. ⁽¹⁰⁾ ıçme suyu mevzuu halledildiği ifade edilen pek çok iskân merkezleri ise devamlı olarak gelişmekte, dolayısıyla tesis edilmiş sistemler kifayetsiz kalmaktadır.

5. Su Potansiyeli : Türkiye akarsularının her sene denize attıkları su miktarı 195 milyar m³ dür. ⁽¹¹⁾

Bugüne kadar etüd edilmiş yeraltı rezervlerinin kabili istifade kısmının senede 890 milyon m³ su sağlayacakları tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Bu su potansiyeli ile sulamaya elverişli bütün sahaların sulanması ve buna ilâveten 100-150 milyona ulaşacak bir nüfusun en yüksek standartta her türlü beledi ve endüstriyel su ihtiyaçlarının karşılanması kabildir.

6. Su Ürünleri : 3 tarafı denizle çevrili ve 800.000 ha yüz ölçümündeki göllere sahip olmasına rağmen Türkiye bugün senede adam başına 3 kg balık istihlak etmektedir. Bu rakam Yunanistan'da 15, İngiltere'de 17 ve bir kara memleketi olan İsviçre'de ise 7 kg dır. ⁽¹²⁾ Şartları bize yakın olan Yunanistan'ın istihlak rakamı bu sahada ulaşılabilir seviyeyi işaret eder mahiyettedir.

c. MADENLER : Türkiye çeşitli maden cevherlerinin oldukça bol olarak bulunduğu bir sahadır. Bilhassa demir, krom, bakır, man-ganez, kurşun, antimon ve borasit gerek iç ihtiyaçlar, gerekse ihracat bakımından ehemmiyetlidir. Toplam Türkiye ihracatının takriben % 10 u madenler teşkil etmektedir. Ancak, gerek istihsal ve gerekse istihsalin işlenmesi konularında büyük boşluklar mevcut olup bu sahadaki gelişmeyi köstekler mahiyettedir. ⁽¹³⁾ Halen hiçbir işlemeye tabi tutulmayan ham olarak ihraç edilen bazı nadenlerimizin rafine edilerek satılması ile döviz gelirlerimizde çok önemli gelişmeler olacağı ifade edilmektedir. ⁽¹⁴⁾

1. Yakıtlar : Türkiye'de ev, sanayi ve ulaştırma ihtiyaçları için kullanılan yakıtlar taşkömür, linyit, akaryakıt, odun ve tezekttir. Bir esaba göre, 18 milyon taşkömür de-

ğeri olan halihazır yakıt ihtiyacının, % 22 si taşkömür, % 8 i linyit, % 11 akaryakıt, % 30 u odun, % 28 i tezek ve % 1 i elektrik ile karşılanmaktadır. ⁽¹⁵⁾ Bizatihi kötü olan bu dağılışı, kaynakların mahdut oluşu ile bir kat daha vahamet kesbetmektedir. Türkiye'nin ancak bir mahallele inhisar eden taşkömür kaynaklarının acil tedbirler alınmadığı takdirde, müstakbel ağır sanayi ihtiyaçlarını bile karşılayabilmesi şüpheli görülmektedir. ⁽¹⁶⁾ Linyitler dağınık ve bol olmalarına mukabil nakliye külfetleri veya imkânsızlıkları dolayısıyla mahdut bir imkân olarak mütalâa edilmekte, akaryakıt istihsalı ise 1.6 milyon ton olan senelik ihtiyacın, takriben % 20-25 ini karşılayabilmektedir.

Özel olarak yakıt sahasında Türkiye'de odun ve tezek kullanmasını asgariye indirmek, akaryakıt istihsalini arttırmak, taşkömür kaynaklarını geliştirmek ve ucuz münakale imkânları tesis etmek gibi önemli mevzuları mevcuttur.

d. İNSAN KAYNAKLARI :

1961 yılında Türkiye'de faal 14,38 milyon bir nüfus bulunduğu ve bunun 11.6 milyonunun tarım, 1,25 milyonunun endüstri ve 1,53 milyonunun ise ticaret vs. hizmetlerde çalıştığı tahmin edilmiştir. Mühim bir kısmı kalifiye olmayan bu iş gücünün, coğrafi dağılışı tradisyonel karakteri ve sağlık durumu müstakbel gelişmeleri engelleyici mahiyettedir. Bu iş gücünün safi millî hasıladaki hisseleri ise şöyledir. ⁽¹⁷⁾ :

TABLO : 3 Türkiye'deki faal iş gücünün dağılışı
(Cari fiatlar) 1961

Sektörler	Faal nüfus	Millî gelire iştiraki 10 ⁶ TL.	Faal nüfus başına safi TL. gelir	Toplam nüfusa takriben
Tarım	11.60	17,420	1500	750
Endüstri	1.25	10,329	8270	4135
Ticaret V.	1.53	17,562	11500	5750
Yekûn:	14.38	45,311	3150	1575

Bu rakamlar, Türkiye'de tarım sahasında büyük çapta bir gizli işsizlik mevcut olduğunu ve ziraat sektöründe çalışan nüfusun ancak bir idameî hayat ekonomisine sahip olduğunu göstermektedir. Ziraatta iskân olmuş büyük nüfus kitlelerinin sürekli olarak ticaret ve sanayi mer-

kezlerine muhacereti tamamen bu vakıanın neticesidir. 1955-60 yılları arasında tahminen 600-700.000 civarında bir nüfusun köylerden şehirlere muhaceret ettiği tahmin edilmiştir. 1975 senesinde aktif iş gücünün 7 milyon artarak 21,5 milyon seviyesine ulaşacağı tahminleri muvacehesinde, mevcut ve artışı teka-bül eden gizli iş gücünün müstahsil hale getirilmesi Türkiye'nin insan kaynakları ile ilgili en büyük problemi olup bunun hal imkânları ise, ziraî reform, sulama, sanayileşme ve iskân gibi çeşitli faktörlere bağlanmaktadır.

B. EKONOMİK DURUM : Ekonominin iki mühim kıstası olan millî hasıla ve tediye muvazenesi durumuna bakacak olursak,

a. MİLLÎ HASILA :

Türkiye'nin 1956-1960 yılları arasındaki millî hasıla gelişmesi ve bunun nüfusla olan münasebetleri (Tablo 4) de görülmektedir. ⁽¹⁸⁾

b. TEDİYE MUVAZENESİ ⁽¹⁹⁾ :

Türkiye'nin ihracatı, tamamen tabii kaynaklardan istihsal ettiği ham maddelere inhisar etmektedir. 1961 yılı ilk 9 aylık ihracat rakamlarına göre ihracatımızın % 75,5 i ziraî ürünler, % 16,9 u hayvan ürünleri ve % 8,6 sı ise maden ve cevherlerdir. Diğer taraftan ithalatın % 42 si sınaî maddeler, % 41 i makina ve teçhizat, % 7 si inşaat malzemesi ve % 10 u ise müstehlik maddelerdir.

Dış ticaretimiz 1947 yılından beri devamlı olarak açık vermekte, dolayısıyla dış borçlarımız teraküm

ederek çok yüksek değerlere ulaşmış bulunmaktadır. 1961 yılı sonu itibarıyla toplam dış borçlar faizleri ile birlikte 1.407.767.558 dolara ulaşmıştır. Bu miktarın 377 milyonu kon-solide borçlar, 807 milyonu devlet borçları, 110 milyonu kredili ithalat, 110 milyonu Merkez Bankası banker

TABLO : 4 TÜRKİYE'NİN 1956 — 1960 ARASI MİLLİ HASILA GELİŞMESİ
CARİ FİATLARLA
(sektörler)

Yıllar	Ziraat	Sanayi	Ticaret	Ulaştırma	Mali	Serbest HizmetDevlet hizmet, başına	Mesken	Total		1948 sabit fiyatlar ile gayri safi Milli H.	
								Gayri sa. milli H.	Nüfus başına	Total	Nüfus başına
1956	9.096	3.290	2.144	1.453	643	992	713	24.334	982	10 ⁶ TL. 15.113	610
1958	16.144	5.419	2.514	2.008	955	1405	2334	38.506	1467	10 ⁶ TL. 17.970	685
1960	19.091	7.150	3.637	3.357	1403	2043	3563	52.294	1880	10 ⁶ TL. 19.350	696
4 senelik ort.	% 20	% 21	% 14	% 23	% 21,5	% 20	% 20	% 21	% 17,6	% 6,4	% 3,3
4 senelik toplam artış	% 210	% 217	% 169	% 280	% 218	% 206	% 283	% 215	191,5	128	114

NOT : Hakiki rakamlarla nüfus başına yılda % 3,3 olan ve büyük tedâkârlarla elde edilen bu artış bazı memleketlerle karşılaştırılacak olursa; Yunanistan'da % 3, İsviçre'de % 4,8, Fransa'da % 5,6, Batı Almanya'da ise % 7,2 yi bulunduğunu görmekteyiz. (20) 1958 senesi itibarıyla fert başına gayri safi milli hasıla ise Yunanistan'da 2691, İtalya'da 3888, Batı Almanya'da 7290, İsviçre'de 11538 ve Amerika'da ise 19785 TL. idi (1 dolar = 9 TL. alınarak).

borçları ve 5 milyonu ise sair borçlardır. Ödenmesi 2008 senesine kadar devam edecek bu borçlar için 1962-1967 yılları arasında yılda ortalama 115-174 milyon dolar tediye yapılması icabetmektedir. Diğer taraftan dış ticaret açığı devam edelmektedir. Misal olarak, 1/7/1960-30/6/1961 tarihleri arasında döviz gelir ve giderlerinin durumu (Tablo 5) de görülmektedir. (20, 4)

(TABLO : 5) TEDİYE MUVAZENESİ DURUMU (1000 \$)
(1960 — 61, 12 aylık devre)

	Gelir	Gider	F a r k	
			+	-
1. Dış ticaret	303.109	422.433		119.324
2. Görünmeyen kalemler	33.554	64.842		11.288
3. Enfrastrüktür off-shore	52.257	18.481	32.776	
4. Borçlar	201.900	119.012	82.888	
5. Sermaye hareketleri	93.969	79.021	14.948	
Yekûn :	703.789	703.789	130.612	130.612

Tablonun tetkikinden de görüleceği üzere 131 milyon dolar seviyesindeki dış ticaret açığı ile 119 milyon olan dış borçların ödeme taksitlerinin toplamı olan 250 milyon dolarlık dış tediye açığının 202 milyon dış yardımlar, 33 milyon enfastrüktür ve off shore, 15 milyon ise sermaye gelirleri ile karşılanmıştır. Bir senelik, oldukça tahditli bir ithalat rejimi sonunda dahi dış borçlarımızda 83 milyon dolar değerinde net bir artış olmuştur. Başka bir deyişle Türkiye bugün dış borçlarını kendi cari imkânları ile karşılayacak durumda değildir ve dış borçlar teraküm etmekte berdevamdır. Devlet Plânlama Teşkilâtının 1962 tediye muvazenesi tahminlerinde bu durum daha vazih olarak görülmektedir. (4)

Bu değerlerle kapanacak 1962 yılı sonunda dış borçlarımızda 195

milyon dolarlık net bir artış daha olacaktır.

C. PROBLEMLER VE TEDBİRLER :

İfadesine çalışılan hususlar aşağıdaki neticelere ulaştırmaktadır

1. Türkiye bugün dünya memleketleri içinde rekor denilebilecek bir nüfus artışına sahiptir. Önümüzdeki senelerde, bu nisbet azalsa bile gene yükse kolan seviyesi devam

edecektir.

2. Kaynaklarını, muhtelif sebeplerden dolayı, randımanlı olarak kullanamayan Türkiye, halen nüfusunun asgarî seviyedeki ihtiyaçlarını bile karşılamada güçlük çekmektedir. Nüfusun % 70 e yakın bir kısmı tam bir barınma ekonomisini sahiptir. Bugüne kadar iç istihsalı karşılanabilen gıda ihtiyaçlarını bir kısmının bundan böyle ithalat suretile karşılanması zaruret halinde gelmiştir.

3. Senede ortalama 100-150 milyon dolar kadar bir açık vermekte olan dış tediye muvazenemizin bugüne kadar teraküm eden açıklar 1,5 milyar dolar seviyesine ulaşmış olup, bu miktar devamlı bir şekilde artmaktadır.

4. Bunlara mukabil Türkiye'nin halen büyük bir kısmında kullanılan geniş bir tabii kaynaklar ser

(TABLO : 6) 1962 TEDİYE MUVAZENESİ TAHMİNİ
(1000 \$)

Beyam	Gelir	Gider	Fark	
			+	-
Dış ticaret	325	515		190
Görünmeyen kalemler	—	45		45
Borçlar	45	25	20	
Enfrastrüktür ve off shore	320* (230)	125	195	
Sermaye hareketleri	40	20	20	

* 230 milyon dolar temin edilmiş dış krediye ilveten 90 milyon daha temin edildiğine göre.

veti mevcuttur. Bu kaynaklar iyi bir şekilde geliştirilebilirse Türkiye'nin 20-25 sene zarfında mevcut nüfusunun iki misline ulaşacak bir nüfus için bugünkünün çok üstünde bir hayat seviyesi tesisi ve idamesi mümkün görülmektedir.

5. Benzer problemlerle daha önce karşılaşmış ve muayyen merhaleleri aşmış bulunan memleketlerdeki tecrübeler ile Türkiye'de bu maksatla yapılmış veya yapılmakta bulunan plânlama çalışmaları, kalkınma hızları ve tatbikat tekniği ile ilgili hususlardaki farklar istisna edilirse şu hususlarda ittifak halindedirler. (2, 3, 4, 21, 22, 23)

a. Tabii kaynakların kabil olan en yüksek süratla geliştirilmesi ve halen kifayetsiz veya hatalı olan faydalanmaların ıslahı.

b. Tarım sektöründeki gizli işsizliğin müsmir hale getirilmesi gayesi ile, hiç olmazsa bu sektördeki nüfus artışlarının tamamının diğer sektörlerde istihdamı. Bu maksatla endüstri ve ticaret alanlarında yeni iş imkânları tesisi.

Bugün, başta Devlet Plânlama Teşkilât olmak üzere pekçok teknik daire, Türkiye'nin bu hedeflere en uygun bir şekilde ulaşmasını sağlayacak ekonomik, sosyal ve fiziki

plânlamalar üzerinde çalışmaktadırlar. Önümüzdeki aylar zarfında 5 yıllık plân kesinleşecek ve bunu müteakip geniş bir yatırım hamlesine başlanılacaktır. Bu yatırım hamlesine ilk hareketini verecek finansman imkânlarının da dış yardımlar sayesinde tatminkâr değerlere ulaşacağını ümit etmekteyiz.

Biz gelecek yazımızda böyle bir yatırım hamlesinde ana yükü kaldıracağına inandığımız su ve toprak kaynakları geliştirilmesi programlarını realize edecek teşkilâtın ve çalışma usullerinin halihazır durumunu, mevcut problemlerini ve ihtiyaca cevap verecek bir hale getirilmesi için lüzumlu gördüğümüz geçitli tedbirlerin münakaşasını yapacağız.

REFERANSLAR :

1. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Neşriyat No. 408 -1960
2. The Mediterranean Development Project, Country Study -TURKEY (Baade Raporu) Volume 1 and 2 -1959
3. Plân Stratejisi, DPT (Resmî Gazete 5.VII.1961 ve 10846 sayı)
4. Plânlı devreye geçiş için 1962 yılı program tasarısı DPT -1962
5. Development of Agriculture in Turkey on a Time-Cost Schedule AID yayınları -1961
6. - A suggested ten years Program for further forestry development in Tur-

key, Clarke A. Anderson, ICA yayınları -1961

7. Live stock and meat marketing in Turkey, George F. Henning, ICA-1961
8. Türkiye Toprakları, Harvey Oakes, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri neşriyatı No. 18 -1958
9. A suggested program, Schedule of Operation and Required Organization for Horticulture Production in Turkey, Carlton H. Raglan ICA yayınları -1960
10. DSİ 1960 mali yılı çalışmaları hakkında rapor, DSİ-1961
11. Türkiye'deki mahallî sulamalar hakkında bir inceleme, DSİ-1960
12. Türkiye'nin Hidroelektrik Potansiel Durumu, Mehmet Palamutoğlu, Elektrik Mühendisleri Odası Mecmuası sayı 35-36, 1959
13. DSİ Politika ve Program Rehberi 1960-1961
14. DSİ Taşkın Yıllıkları, 1955, 1956, 1957, 1958 ve 1959
15. Türkiye içme suyu sanayii hk. bir etüd, DSİ yayınları, 1959
16. Muhtelif ELE akım Rasat Yıllıkları
17. DSİ 1962 mali yılı bütçe raporu -1962
18. OEEC İstatistikleri 1958
19. Elektrik Mühendisleri Odası Mecmuası Enerji Özel Sayısı, 1959
20. 1962 mali yılı Bütçe tasarısına ait gerekçe -1962
21. Formulation & Economic Appraisal of Development Projects Volume 1, (Birleşmiş Milletler yayınları) -1951
22. The Economic of Underdeveloped Countries, P.T. BAUER, B.S. YAMEY 1959
23. Regional Economic Planning, OEEC yayınları -1961

Bayındırlık Bakanlığından YAPI İŞLERİ İLANI

1 — Eksiltmeye konulan iş : İzmir'de Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastahanesi 2 No.lu bloku inşaatı işidir.

Keşif bedeli (15.385.296,38) liradır.

2 — Eksiltme 31.1.1963 Perşembe günü saat 16 da Yapı ve İmar İşleri Eksiltme Komisyonunda kapalı zarf usulü ile yapılacaktır.

3 — Eksiltme şartnamesi ekleri Yapı ve İmar İşleri Reisliğinde görülebilir.

4 — Eksiltmeye girebilmek için isteklilerin 1963 yılına ait ticaret odası belgesi ile usulü dairesinde (475.310,—) liralık muvakkat teminat vermeleri lazımdır.

5 — İstekliler gerçek tek kişi veya tüzel kişi olacaktır.

6 — İstekliler Bayındırlık Bakanlığı eksiltmelerine iştirak talimatnamesi ve eksiltme şartnamesinde yazılı esaslar dahilinde Yapı ve İmar İşleri Reisliğine en geç 26.1.1963 Cumartesi günü saat 13'e kadar müracaat edeceklerdir. Telgrafla müracaat kabul edilmez.

7 — İstekliler kendilerinden istenilen vesikaları teklif mektupları ile zarflara koymaları ve zarfı usulüne göre kapatmaları eksiltme günü saat 15'e kadar makbuz mukabilinde Komisyon Reisliğine vermeleri lazımdır.

Postada vukuu iddia edilecek gecikmeler kabul edilmez.

Keyfiyet ilân olunur.

(Basın A - 220) 30